

Канцеларија парламентарног
војног повјереника БиХ

Ured parlamentarnog
vojnog povjerenika BiH

OFFICE OF PARLIAMENTARY
MILITARY COMMISSIONER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Broj:
Sarajevo, 31.01.2020.

**PREDSTAVNIČKI DOM
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH**

**DOM NARODA
PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH**

**BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE**
SARAJEVO
15.02.2020

PRIMLJENO:			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
05/3	27-4	297	1/20

S

Predmet: Izvještaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2019. Godinu

Poštovani,

U skladu s članom 5. Stav (1) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, 51/09) u prilogu vam dostavljamo Izvještaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2019. godinu.

S poštovanjem,

**PARLAMENTARNI
VOJNI POVJERENIK
Boško Šiljegović**

Dostavljeno:

- naslovu
- a/a

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ПАРЛАМЕНТАРНОГ ВОЈНОГ
ПОВЈЕРЕНИКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА 2019. ГОДИНУ**

САРАЈЕВО, ЈАНУАР 2020. ГОДИНЕ

САДРЖАЈ

УВОДНА РИЈЕЧ ПАРЛАМЕНТАРНОГ ВОЈНОГ ПОВЈЕРЕНИКА БиХ	1
АКТИВНОСТИ КАНЦЕЛАРИЈЕ ПАРЛАМЕНТАРНОГ ВОЈНОГ ПОВЈЕРЕНИКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	3
Одјељак А. Поступање по притужбама	3
1. Остваривање права за вршење дужности вишег формацијског мјеста у односу на лични чин	6
2. Исплаћивање накнада за рад са опасним материјама и материјама штетним по здравље	9
3. Неправилности приликом процеса одабира кандидата за одлазак у мисије мира	12
4. Неправилности у конкурсним процедурама приликом пријема лица у Оружане снаге БиХ.....	14
5. Исплаћивање накнада за превоз на посао и са посла.....	16
6. Пружање правне помоћи	17
7. Притужбе цивилних лица	18
Одјељак Б. Најављене и ненајављене посјете јединицама и командама Оружаних снага БиХ	18
1. Најављена посјета Центру за основну обуку Оружаних снага БиХ у Пазарићу	18
2. Најављена посјета Команди за обуку и доктрину Оружаних снага БиХ (КОИД) у Травнику	19
3. Најављена посјета Команди 4. пјешадијске бригаде Оружаних снага БиХ у Чапљини.....	21
11. СВЈЕТСКА КОНФЕРЕНЦИЈА ОМБУДСМЕНА ЗА ОРУЖАНЕ СНАГЕ	22
Изјава 11. свјетске конференције омбудсмена за оружане снаге	23
ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ КОЈЕ ЈЕ ВОЈНИ ПОВЈЕРЕНИК РЕАЛИЗОВАО У 2019. ГОДИНИ	28

ПОГЛАВЉЕ I.

УВОДНА РИЈЕЧ ПАРЛАМЕНТАРНОГ ВОЈНОГ ПОВЈЕРЕНИКА БиХ

У складу са чланом 5. став (1) Закона о парламентарном војном повјеренику БиХ ("Службени гласник БиХ", број 51/09), парламентарни војни повјереник Босне и Херцеговине (у даљем тексту: војни повјереник) подноси Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине Извјештај о раду парламентарног војног повјереника БиХ за 2019. годину.

Сходно члану 1. став (2) Закона о парламентарном војном повјеренику БиХ, позиција војног повјереника установљена је с циљем јачања владавине права, заштите људских права и слобода професионалних војних лица и кадета у Оружаним снагама БиХ и Министарству одбране БиХ (у даљем тексту: Министарство одбране), како је то гарантовано Уставом БиХ и међународним споразумима у његовом додатку. Канцеларија војног повјереника независно је тијело Парламентарне скупштине БиХ са надлежношћу за: а) истраживање специфичних питања по упутству Парламентарне скупштине БиХ и Заједничке комисије за одбрану и безбједност БиХ. Упутства се могу издати само ако се питање не разматра у оквиру дјеловања Заједничке комисије за одбрану и безбједност БиХ, а војни повјереник може и сам затражити да Заједничка комисија за одбрану и безбједност БиХ изда упутства за истраживање специфичних питања; б) предузимање активности на основу сопствене процјене када у вршењу својих надлежности добије информације од чланова Парламентарне скупштине БиХ, или разматрањем притужби војних лица и кадета, те на било који други начин уочи околности које упућују на кршење људских права и слобода војних лица и кадета.

Правни оквир дјеловања војног повјереника дефинисан је чланом 1. став (3) Закона о парламентарном војном повјеренику БиХ ("Службени гласник БиХ", број 51/09), у којем је наведено:

"На сва питања организације и управљања те друга питања значајна за рад војног повјереника чија је позиција успостављена овим законом и односа према правним и физичким лицима, у мјери у којој нису прописана овим законом, примјењује се Закон о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине и Закон о управи."

Сходно цитираној одредби, правни оквир дјеловања војног повјереника чине: Закон о парламентарном војном повјеренику БиХ ("Службени гласник БиХ", број 51/09), Закон о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12 и 6/13), Закон о управи ("Службени гласник БиХ", бр. 32/02 и 102/09), те Пословник о раду парламентарног војног повјереника Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 8/10).

Полазећи од става израженог у Препоруци Парламентарне скупштине Савјета Европе, број 1742/2006 (Људска права припадника Оружаних снага, чл. 2. и 4.) да су „...припадници оружаних снага грађани у униформи који морају уживати иста основна

права, укључујући она у Европској конвенцији о људским правима и ревидираној Европској социјалној повељи, и исту заштиту својих права и достојанства као сваки други грађанин у границама нужности војне службе“, војни повјереник је, дјелујући на основу притужби професионалних војних лица и на основу посјета командама и јединицама Оружаних снага БиХ, настојао да утиче на Министарство одбране БиХ и надлежне у систему Оружаних снага БиХ да приступе отклањању уочених кршења људских права.

Дјеловање у складу са принципима законитости, правичности, транспарентности, ефикасности, као и брзо реаговање на ситуације могућег кршења људских права припадника Оружаних снага БиХ, допринијело је да институција ужива велико повјерење код самих подносилаца притужби. Бројни захтјеви за пружање правне помоћи, те писма захвалности, које војном повјеренику упућују припадници Оружаних снага БиХ још једна су потврда оправданости постојања институције парламентарног војног повјереника БиХ. У истом тренутку то даје додатну енергију да се настави даље са добрим резултатима рада.

Током извјештајног периода Канцеларија војног повјереника имала је професионалну сарадњу са Министарством одбране БиХ, Заједничким штабом Оружаних снага БиХ (у даљем тексту: Заједнички штаб ОСБиХ) и Генералним инспекторатом Министарства одбране БиХ. Војни повјереник посебно жели да истакне да је сарадња са Генералним инспекторатом значајно унапријеђена, а што најбоље потврђује број предмета који су заједничким истрагама ријешени у корист подносиоца притужби. Такође, треба споменути и добру сарадњу са Институцијом омбудсмена за људска права БиХ која се остварује размјеном предмета сходно надлежности једне и друге институције за њихово рјешавање, а с циљем унапређења квалитета заштите људских права и слобода.

Иако Заједничка комисија за одбрану и безбједност БиХ Парламентарне скупштине БиХ током 2019. године није била формирана, Канцеларија секретара Заједничке комисије пружила је Канцеларији војног повјереника БиХ значајну помоћ у реализацији активности војног повјереника, а посебно током припрема и одржавања 11. међународне конференције омбудсмена за оружане снаге.

Такође, током овог извјештајног периода није изостала подршка ни Женевског центра за управљање безбједносним сектором (DCAF). У оквиру наведене сарадње, **2019. године реализована је 11. међународна конференција омбудсмена за оружане снаге чији је домаћин била Босна и Херцеговина.** Размјена искустава допринијела је побољшању рада Канцеларије парламентарног војног повјереника БиХ, као једине институције у региону специјализиране за заштиту људских права припадника оружаних снага.

Такође, с циљем јачања капацитета Канцеларије војног повјереника, као и због неусвајања нове систематизације за институцију војног повјереника, DCAF сноси трошкове рада стручног сарадника (Меморандум о разумијевању од 01. 09. 2018. до 29. 02. 2020).

У овом извјештају о раду најприје ће бити приказано стање људских права припадника Оружаних снага БиХ уз навођење кључних области које су биле предмет притужби, као и статистичког прегледа притужби. У овом дијелу биће дат и преглед основних

преорука, закључака, ставова, запажања и иницијатива за побољшање стања људских права, а које је војни повјереник издао Министарству одбране БиХ и Заједничком штабу Оружаних снага БиХ. Потом ће бити описани услови живота и рада у касарнама и јединицама Оружаних снага БиХ, засновани на подацима добивеним током обављених најављених и ненајављених посјета јединицама и командама Оружаних снага. На крају, истакнут је преглед осталих активности Канцеларије војног повјереника реализованих током 2019. године.

ПОГЛАВЉЕ II.

АКТИВНОСТИ КАНЦЕЛАРИЈЕ ПАРЛАМЕНТАРНОГ ВОЈНОГ ПОВЈЕРЕНИКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Одјељак А. Поступање по притужбама

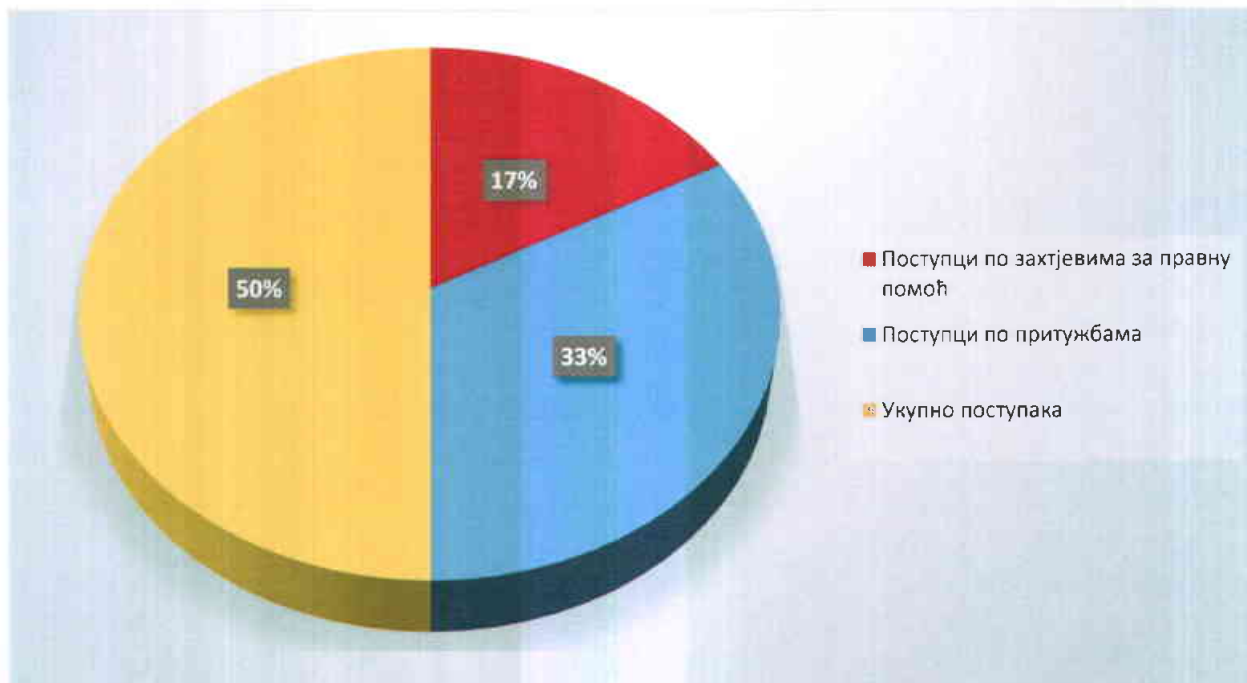
У контексту спровођења парламентарне контроле рада и других питања у области заштите људских права и слобода везаних за војна лица и кадете у Оружаним снагама БиХ и Министарству одбране БиХ, свако професионално војно лице или кадет у Оружаним снагама БиХ има право да непосредно контактира са војним повјереником, те да поднесе притужбу. У извјештајном периоду највећи број поступака и истрага отворен је на основу притужби професионалних војних лица. Осим поступања по притужбама, војни повјереник овлашћен је да поступа по службеној дужности када у спровођењу својих надлежности добије информације или уочи околности које упућују на кршење људских права и слобода професионалних војних лица и кадета. Такође, значајан сегмент рада војног повјереника и током 2019. године био је и поступање по захтјевима професионалних војних лица за пружање правне помоћи.

Анализом предмета заprimљених у Канцеларији војног повјереника може се констатовати да је највећи број поступака и истрага у 2019. години отворен на основу притужби професионалних војних лица. Тако је у Канцеларији војног повјереника евидентирано укупно 92 предмета, од којих је **61 поступак вођен по притужбама, а 31 поступак по захтјевима за пружање правне помоћи**. Потребно је нагласити да се одређени број притужби односио на већи број професионалних војних лица или на одређену групу професионалних војних лица.

Осим поступања по притужбама, војни повјереник је у извјештајном периоду поводом одређених пријава предузимао значајне активности у смјеру истраге специфичних питања о којима је добијао сазнања, а која би могла бити узрок евентуалних кршења људских права припадника Оружаних снага БиХ, као што је био случај у вези са

сазнањима о могућој дискриминацији приликом пензионисања, постављења, те одабира кандидата за одлазак у мисије подршке миру.

Преглед поступака вођених у Канцеларији војног повјереника током 2019. године дат је у Табели број 1.

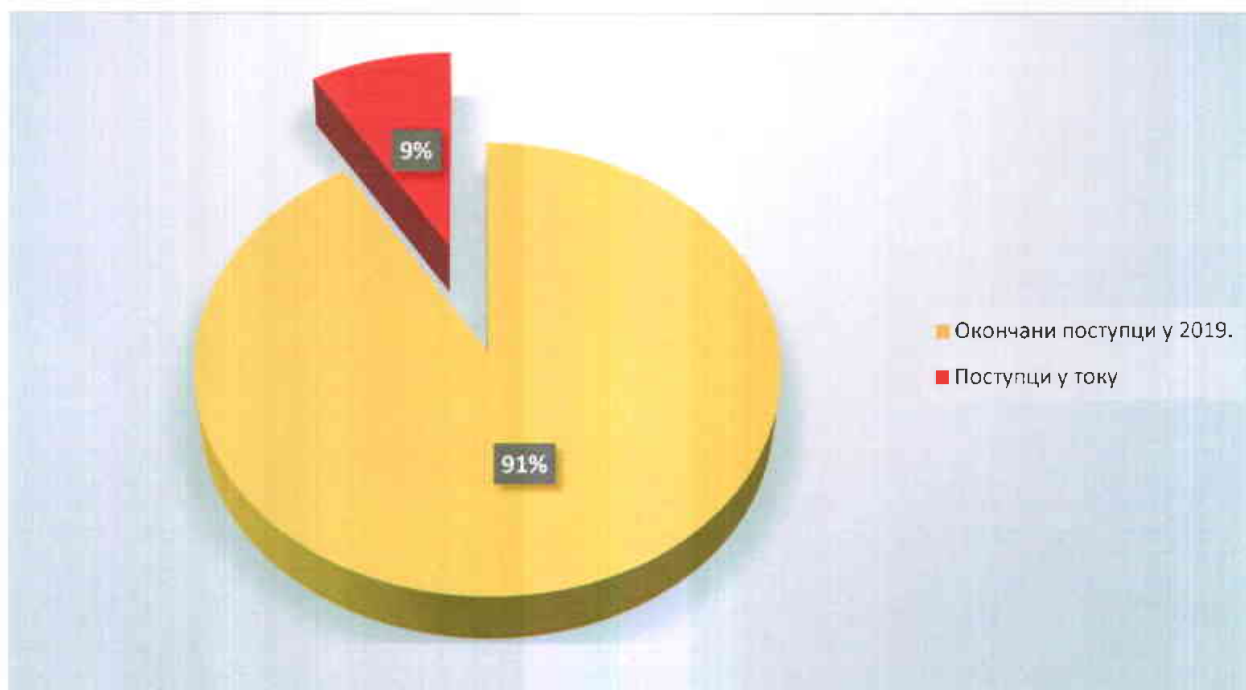
Табела 1. Преглед поступака вођених у Канцеларији војног повјереника током 2019. године.

У извјештајном периоду поступци по притужбама окончани су у 53 предмета, по захтјевима за пружање правне помоћи окончани су сви поступци. Преглед окончаних поступака по областима дајемо у Табели број 2.

Табела 2. Преглед окончаних поступака у 2019. години

Дакле, од укупно 92 покренута поступка у Канцеларији војног повјереника у току 2019. године, њих 84 је окончано, док се у осам предмета поступак и даље води, како је то приказано у Табели број 3.

Табела 3. Укупан број вођених и окончаних поступака у 2019. години

Од укупног броја предмета по којима је војни повјереник поступао током 2019. године, 55 предмета је ријешено у корист подносилаца притужби, што је процентуално приказано у Табели број 4.

Предмети ријешени у корист подносилаца притужби	
Укупан број предмета који су ријешени у 2019. години	84
Предмети ријешени у корист ПВЛ	55 (65,4%)

Табела 4. Предмети ријешени у корист подносилаца притужби

Узимајући у обзир податке представљене у Табели број 4, војни повјереник изражава забринутост због основаности притужби професионалних војних лица.

Током 2019. године највећи број поступака у Канцеларији војног повјереника БиХ вођен је у сљедећим областима:

1. **Притужбе које се односе на остваривање права за вршење дужности вишег формацијског мјеста у односу на лични чин;**
2. **Притужбе које се односе на исплаћивање накнада за рад са опасним материјама и материјама штетним по здравље;**
3. **Притужбе које се односе на неправилности при процесу одабира кандидата за одлазак у мисије мира;**
4. **Притужбе које се односе на неправилности у конкурсним процедурама при пријему лица у Оружане снаге БиХ;**
5. **Притужбе које се односе на исплаћивање накнада за превоз на посао и са посла;**
6. **Пружање правне помоћи;**
7. **Притужбе цивилних лица.**

1. Остваривање права за вршење дужности вишег формацијског мјеста у односу на лични чин

Током 2019. године парламентарни војни повјереник БиХ запримио је више притужби професионалних војних лица (у даљем тексту ПВЛ) због неисплаћивања накнада за додатно обављање послова и радних задатака другог формацијског мјеста¹ у складу са

¹Обрачун плате и других накнада врши се према формацијском мјесту на које је ПВЛ постављено.

¹ Члан 64. (Плата вршиоца дужности)

чланом 64.² Закона о служби у Оружаним снагама БиХ ("Службени гласник БиХ", број 88/05, 53/07, 59/09, 74/10, 42/12, 41/16 и 38/18).

У свим притужбама уочена је иста проблематика, која се односи на непостојање наредбе министра одбране или начелника Заједничког штаба Оружаних снага БиХ о вршиоцима дужности и то на вишим формацијским мјестима у односу на њихова формацијска мјеста на којима су распоређени.

Због пропуста надређених и непоштовања прописаних процедура које су услов за примјену члана 64. Закона о служби у Оружаним снагама БиХ подносиоци притужбе трпе штету у погледу остваривања два крџијална права, и то:

- а) материјалних права у складу са пословима формацијског мјеста које професионално војно лице обавља, као и
- б) нерачунање временаведеног у чину на мјесту вршиоца дужности у случају када је постављен на формацијско мјесто које је вишег чина од личног, а што је важно за процес напредовања у професионалној војној служби.

Поступајући по наведеним притужбама војни повјереник је донио препоруке у којима је констатовано:

1. Притужбе лица Б.Н., С.О., И.К., Н.П., А.Б., С.Т., Г.К., З.Х., С.С., и С.Н. у погледу примјене члана 64. Закона о служби у Оружаним снагама БиХ основане су.
2. Подносиоци притужбе су у одређеном периоду, осим своје редовне дужности, обављали и послове и радне задатке формацијског мјеста вишег чина у односу на лични будући да су дотадашњи вршиоци наведених дужности били привремено спријечни да их обављају.
3. Одређивање вршиоца дужности умјесто професионалног војног лица које је привремено спријечено да врши дужност регулисано је члановима 64. и 138.³ Закона о служби у Оружаним снагама БиХ и чланом 13. Правилника о стањима у току службе за професионална војна лица, број: 10-02-3-1134/17 од 27. 02. 2017. године. **У поменутиим нормативним актима прописана је процедура за одређивање вршиоца дужности која као таква није испоштована приликом**

-
- (1) "Вршиоцу дужности припадају плата и друга примања према формацијском мјесту на које је постављен.
 - (2) Права из става (1) овог члана имају и професионална војна лица која обављају дужност, односно замјењују одустно војно лице, ако обављање дужности, односно замјењивање траје више од 30 дана непрекидно."

Члан 138. (Вршилац дужности)

- (1) Умјесто ПВЛ које је привремено спријечено да врши дужност одређује се вршилац дужности.
- (2) Вршилац дужности може се одредити и на упражњено формацијско мјесто.
- (3) Вршење дужности може трајати најдуже годину дана од дана ступања на дужност.
- (4) Вршилац дужности може се одредити за формацијско мјесто истог, непосредно вишег чина односно непосредно нижег чина.
- (5) Ако је то услов за унапређење, вријемеведено на дужности из ст. (1) и (2) овог члана рачуна се као да је ПВЛ постављено на дато формацијско мјесто.
- (6) ПВЛ, које је одређено у складу са ст. (1) и (2) овог члана, задржава статус и сва права његовог претходног формацијског мјеста, ако је за њега то повољније.
- (7) Одређивање војног лица из става (1) овог члана врши се наредбом министра одбране или начелника Заједничког штаба ОС, у складу са Законом.

Услови који су потребни за вршиоца дужности исти су као и услови који се траже за постављење.

одређивања наведених лица за додатно обављање послова другог формацијског мјеста.

4. Неспорно је утврђено да су подносиоци притужби "стварно обављали дужности, послове и радне задатке другог радног мјеста". Докази овој тврдњи су акти Генералног инспектората МОБиХ или матичних јединица наведених лица који су војном повјеренику достављени у сврху спровођења истраге о наведеним случајевима, а у којима се наводи да су наведени заиста обављали дужности, послове и радне задатке формацијских мјеста чина вишег у односи на њихов лични чин.
5. Правилником о стањима у току службе за професионална војна лица одређује се редослијед радњи које је потребно предузети приликом одређивања вршиоца дужности, а што није испоштовано. У акту Министарства одбране БиХ, број: 10-34-3-17-73/18 од 07. 02. 2018, те слиједом тога и акту ЗШОСБиХ, број: 16-15-08-34-3-25-66/18 од 08. 02. 2018, наглашено је сљедеће: „Одређивање професионалних војних лица да обављају послове другог формацијског мјеста, без донесене наредбе овлашћених лица, сматрају тежом повредом војне дисциплине и покренути дисциплинске поступке против одговорних лица“.
6. Процедурална грешка која се огледа у непостојању наредбе о постављењу на дужност не смије бити препрека лицима која су заиста обављала одређену дужност за остваривање права која произлазе из таквог фактичког стања, посебно ако узмемо у обзир члан 17. Закона о служби у Оружаним снагама БиХ према којем су професионална војна лица дужна да извршавају наређења надлежних старјешина која су у вези са службом, осим наређења која имају обиљежја кривичног дјела.

С обзиром на утврђено, војни повјереник, у складу са чланом 4. тачка д) Закона о парламентарном војном повјеренику БиХ, и чланом 28. тачка д) Пословника о раду парламентарног војног повјереника БиХ, Министарству одбране БиХ и Заједничком штабу Оружаних снага БиХ издао препоруке сљедећег садржаја:

- I. Министарство одбране БиХ дужно је да наведеним лицима испоштује сва њихова права која им припадају у складу са чланом 64. став (2) Закона о служби у Оружаним снагама БиХ, те донесе наредбе којим ће лица одредити за вршиоце дужности у цјелокупном периоду у којем су обављали те дужности.
- II. Министарство одбране БиХ и Заједнички штаб ОСБиХ дужни су да осигурају да наведени не смију трпјети посљедице административно-процедуралних пропуста у погледу доношења наредбе о одређивању за вршиоца дужности учињених од стране надлежних у Оружаним снагама БиХ јер терет кривице није на њима као крајњим извршиоцима, већ је на надређеним који су допустили да се вршење дужности другог формацијског мјеста одвија више од 30 дана без формално-правног акта за то.

На препоруке војног повјереника у наведеним случајевима Министарство одбране БиХ је реаговало позитивно, доносећи рјешења у којима се именованима признаје право на плату и друга примања у периоду када су стварно обављали

дужности другог формацијског мјеста према платном разреду и коефицијенту за обрачун плате дужности коју су обављали.

2. Исплаћивање накнада за рад са опасним материјама и материјама штетним по здравље

Током 2019. године војни повјереник запримио је више притужби које су се односиле на проблем исплаћивања накнада за ПВЛ која обављају дужности у оквиру које је укључен рад са опасним материјама и материјама штетним по здравље. Право на накнаду за рад са опасним материјама и материјама штетним по здравље регулисано је чланом 8.⁴ Одлуке Савјета министара БиХ о посебним додацима на плату за ПВЛ у Министарству одбране и Оружаним снагама БиХ ("Службени гласник БиХ", број 2/09).

У наставку дајемо преглед огледних предмета за ову област.

Поступајући по притужби лица М.Б. војни повјереник је донио Препоруку број: УП1/05/3-37-3-20/19 од 04. 06. 2019. Наиме, именовани је од 2010. до 2014. године остваривао право на накнаду, када му је она укинута. Међу подацима у притужби наводи да се обраћао надлежним, али да није добио тражени одговор, те се због шутње администрације обратио војном повјеренику.

Током спровођења истражних радњи војни повјереник је без сумње утврдио да именовани стварно обавља послове и дужности на којима је изложен дјеловању штетних материја.

Војни повјереник у Препоруци констатује да је:

1. **Притужба лица М.Б.** која се односи на немогућност остваривања права на додатак од 10% од основице за обрачун плате за рад на дужностима на којој је лице изложено дјеловањима штетним по здравље **основана је.**
2. **Наведено лице свакодневно је изложено материјама штетним по здравље у вршењу задатака формацијског мјеста на која је постављено** и то на начин како је описано у члану 8. Одлуке СМ о посебним додацима на плату за ПВЛ у МО и ОС БиХ под тачком а) руковаоци средстава класе III и V у складиштима.

⁴ Члан 8.

(1) Припадницима Оружаних снага – ПВЛ постављеним на дужностима на којима су изложени дјеловањима штетним по здравље, припада додатак у износу од 10% од основице за обрачун плате, и то:

- а) руковаоцима средствима класе III и V у складиштима,
- б) на делаборисању муниције, бомби и експлозива,
- в) возачима са АДР сертификатом који врше пријевоз и манипулацију погонских горива и мазива, муниције и минско-експлозивних средстава,
- д) на оправци, испитивању и пуњену акумулатора у акумулаторским станицама,
- е) у котловницама термоенергетских постројења,
- ф) рад на радарима.

С обзиром на утврђено, војни повјереник је Министарству одбране БиХ и Заједничком штабу Оружаних снага БиХ издао Препоруку сљедећег садржаја:

- I. Лице М.Б. остварује право на додатак у износу од 10% од основице за обрачун плате, с обзиром да је постављен на дужност подофицира за снабдијевање класе III, али је утврђено да поред тога обавља и дужност руковооца средствима класе III.
- II. Министарство одбране БиХ и Заједнички штаб Оружаних снага БиХ дужни су да у што краћем временском периоду ускладе формацијско мјесто наведеног лица са стварним стањем, те признају право које му припада.
- III. Задужује се Заједнички штаб Оружаних снага БиХ да предузме активности с циљем формирања радне групе која ће анализирати све специфичности формацијских дужности које нису садржане у члану 8. Одлуке Савјета министара БиХ о посебним додацима на плату за ПВЛ у МО и ОС БиХ („Службени гласник БиХ“, број 2/09), али су лица на таквим дужностима изложена дјеловањима штетним по здравље.

Пратећи реализацију ове препоруке војни повјереник је два пута тражио изјашњење Заједничког штаба Оружаних снага БиХ уз констатацију да војни повјереник не прејудицира начин на који ће се ријешити конкретан случај, али неоспорна је чињеница да иако формацијско мјесто М.Б. није у складу са описаним дужностима наведеним у члану 8. Одлуке Савјета министара БиХ о посебним додацима на плату ПВЛ у МО и ОСБиХ, **именовани стварно рукује средствима класе III**. Сходно томе затражено је или да се његово формацијско мјесто усклади с Одлуком, или да се ослободи обавезе руковања средствима класом III, посебно имајући у виду да се овај проблем рјешава од 2015. године.

На Препоруку војног повјереника у наведеном случају Министарство одбране БиХ је донијело рјешење о усклађивању формацијског мјеста наведеног лица са стварним стањем, те му је на тај начин признато право које му припада.

Поступајући по притужбама лица Н.Х. и М.Ј. који су привремено упућени на извршење задатка који укључује обављање послова на којима су изложени материјама штетним по здравље, војни повјереник је донио Став и мишљење, у којем констатује:

- а) **Наведена лица свакодневно су изложена материјама штетним по здравље у вршењу задатака на које су упућени** и то на начин како је описано у члану 8. Одлуке СМ о посебним додацима на плату за ПВЛ у МО и ОСБиХ под тачком б) на делаборисању муниције, бомби и експлозива; тачком х) у штампаријама, лабораторијама и другим мјестима гдје долазе у додир са тешким металима, амино и нитро једињењима ароматичног реда, отровним бојама и лаковима; тачком ј) рад са експлозивом и детонаторима.
- б) **Војни повјереник изражава неслагање тумачењем члана 8. Одлуке СМ о посебним додацима на плату за ПВЛ у МО и ОСБиХ, које је садржано у акту**

Министарства одбране БиХ, број 10-50-1523-3/19 од 20. 05. 2019. године, у којем се наводи "(...) Јасно и недвосмислено је прописано да припадницима ОСБиХ – ПВЛ постављеним на дужностима на којима су изложени дјеловањима штетним по здравље, припада додатак у износу од 10% од основице за обрачун плате, те се тачно описују дужности на које се то односи... У наведеној одредби не препознаје се могућност да право на овај додатак остваре лица која се повремено и привремено излажу дјеловањима штетним по здравље или им је у називу формацијског мјеста наведена врста средства које је штетно по здравље."

Наиме, у самом члану нигдје није наведено нити се из одредбе може закључити да лица која су привремено упућена на обављање послова и задатака формацијских мјеста обухваћених у одлуци немају право на наведени додатак. **Непобитна је чињеница да именована лица свакодневно обављају задатке обухваћене чланом 8. Одлуке СМ,** те да су свакодневно изложени дјеловању материја и средстава штетних по здравље, **па иако њихово упућивање јесте привременог карактера, оно засигурно није повремено, јер траје дуже од годину дана, те стога имају право на плату и накнаду у складу са Законом о платама и накнада у институцијама Босне и Херцеговине и Одлуком СМ о посебним додацима на плату за ПВЛ у МО и ОСБиХ.**

ц) Војни повјереник овим ставом посебно скреће пажњу на сљедеће чињенице:

- Одлуком Савјета министара БиХ нигдје није прецизирано да се она у примјени веже за формацијска мјеста, нити она има ограничавајућу норму у погледу временског периода у којем су професионална војна лица изложена дјеловању штетним материјама,
- Одлуком је јасно дефинисано да се утврђује посебан додатак на плату професионалним војним лицима (...) за службу на другим дужностима на којима су лица изложена дјеловањима штетним по здравље (члан 1),
- за лица по чијој притужби се издаје овај став је изван сваке разумне сумње доказано да су у свом "привременом раду" који траје од 18. 12. 2017, Наредба број: 10-34-4-67-657/17, изложена дјеловању штетних материја,
- у примјени одлуке чија је интенција, између осталог, да се обештете лица која су изложена дјеловању штетних материја нигдје није истакнут минималан период обављања такве врсте послова на основу чега се остварује право. Ово право подједнако припада лицу које такву врсту дужности (члан 1) обавља 7 дана, мјесец или више година;
- Министарство одбране БиХ дужно је да своје административне процедуре и акте о спровођењу прилагоди подзаконском акту на начин да ће у наредбама стајати да се привремено упућују и постављају на дужности, како је то наведено у члану 8, или другим актима којима ће се омогућити професионалним војним лицима стварно изложеним дјеловању штетних материја да остваре припадајуће принадлежности;
- основ за додатак на плату дефинисан чланом 8. довољно је широко постављен, на основу којег се свим лицима која стварно обављају дужности на којима су изложена дјеловању штетним материјама може то

право признати, па је нејасно због чега Министарство одбране БиХ то право оспорава тумачењима која нису у складу с интенцијом Одлуке, те уско дефинисаним административним процедурама.

Повод за издавање овог става јесу притужбе именованих лица, али се подједанко односи на сва професионална војна лица која се налазе у истој или сличној чињеничној и правној ситуацији.

3. Неправилности приликом процеса одабира кандидата за одлазак у мисије Мира

Током 2019. године парламентарни војни повјереник БиХ запримио је и притужбе које се односиле на неправилности приликом процеса одабира кандидата за одлазак у мисије подршке миру.

Поступајући по наведеним притужбама војни повјереник је утврдио:

1. Притужбе ПВЛ и то: К.Н., Е.В., Д.С., М. О., Х.Г., М.А., А.К. и Д.Д. **дјелимично су основане** у погледу досљедне примјене прописаних процедура и норми у поступку избора кандидата за упућивање у мисију подршке миру у ИР Авганистан.
2. **На основним и резервним листама из рода војне полиције уврштени су поједини кандидати који нису испуњавали опште и посебне услове сходно акту Министарства одбране БиХ.** Посебни критеријуми за избор кандидата за упућивање припадника војне полиције у операције подршке миру и друге активности у иностранству, број: 10-03-10-125-61/18 од 11. 10. 2018, а што се посебно односило на вријеме проведено у служби, те на похађање стручно-специјалистичке обуке.
3. Посебно је споран поступак надлежних да се кандидати са основне листе који су задужили опрему и аконтације за учешће у мисији подршке миру **замјењују резервним кандидатима 10 дана прије самог поласка ротације.** Овај поступак **надлежни правдају чињеницом да они не испуњавају услове, иако су те чињенице мјесецима раније, колико се води процес селекције, познате.** С друге стране, током истрага је утврђено да ни резервни кандидати нису испуњавали све прописане услове, или су их пак стицали с даном замјене кандидата са основне листе, какав је случај са окончањем стручно-специјалистичке обуке за војну полицију, чиме се сам процес транспарентности и легитимности доводи у питање.
4. **Приликом избора кандидата за мисију подршке миру из 6. пјешадијске бригаде утврђен је низ неправилности,** а што је Генерални инспекторат својим извјештајем број: ИГАР-05-03-32-1-241-10/19 од 29. 11. 2019. и потврдио. Посебно је спорно рангирање резултата познавања енглеског језика по ALCEPT тесту, те чињеница да Оперативна команда није поступила по захтјеву 6. пјешадијске бригаде да се организује завршни ALCEPT тест за кандидате како би се избјегли пропусти који су касније и евидентирани.

5. **А.К. је неосновано скинут са основне листе кандидата** јер је испуњавао све услове, укључујући и важећи ALCEPT тест.
6. **Неприхватљив је поступак надлежних из Оружаних снага БиХ да усменим путем врши замјену кандидата**, без икаквог образложења, те остављања могућности да се кроз процес улагања жалби исправе евентуални пропусти приликом замјене кандидата. Овакав поступак у значајној мјери доводи у питање регуларност читавог процеса избора кандидата у мисије подршке миру, те нарушава принцип једнаких могућности за све и принцип правичности.
7. Упркос утврђеним пропустима, посебно је важно истаћи и при томе ставити и примједбу да, противно утврђеним и доказаним пропустима, **до сада није проведен ниједан поступак утврђивања одговорности надлежних за ове пропусте**, нити детектовање директно одговорних за регуларност процеса избора кандидата.
8. **За кандидата Н.К.**, који је пред сами пут у мисију скинут са основне листе због наводног неиспуњавања посебног услова стручно-специјалистичке обуке, накнадном истрагом посебног тима који је формирао Заједнички штаб Оружаних снага БиХ утврђено да је именовани испуњавао све услове, укључујући и спорну стручно-специјалистичку обуку. С друге стране, кандидата Н.К. замијенио је М.К. који је с даном уврштавања на основну листу стекао сертификат за стручно-специјалистичку обуку коју је похађао упоредо са обуком и припремама кандидата за упућивање у мировну мисију, на којој је и сам био обавезан да учествује.
9. Кандидата Е.В., за кога је 10 дана прије упућивања у мисију мира коначно констатовано да не испуњава услов физичке спреме, иако је то и раније било познато на основу резултата тестирања, **замјенила је кандидаткиња са резервне листе А.М. Именованој је током обуке изречена дисциплинска мјера "Опомена"**, која је потом у сумњивом поступку брисана. **Посебно је спорна чињеница да именована не испуњава опште услов да буде уврштена и на резервну листу**, а тај услов односи се на обавезу да је у служби војне полиције најмање двије године. Утврђено је да је А.М. у батаљону војне полиције од 01. 09. 2018.
10. **Кандидакиња Д.С.**, припадница батаљона војне полиције, 10 дана прије упућивања у мисију мира усменим путем скинута је са основне листе кандидата, те као и остали позвана да изврши поврат већ задужене опреме и аконтација за пут. Именована није испунила услов физичке спреме на тестирањима организованим 21. 08. 2019, 02. 10. 2019. и 09. 10. 2019. Упркос томе, именована је задржана на основној листи, те је с ње скинута 10 дана прије путовања, а њу је **замјенио Ф.Ј. са резервне листе, који је посебан услов похађања стручно-специјалистичке обуке стекао у периоду од 14. 10. до 25. 10. 2019. године**, при чему је, као и у горе поменутом случају, кандидат истовремено похађао и стручно-специјалистичку обуку и обавезну "предупутну обуку" за учешће у мисији подршке миру.
11. **Забрињава чињеница да је током истраге утврђено да је, након квалификационог бојевог циљања, дошло до нестанка мета на основу којих је извршено евидентирање резултата, за шта је Заједнички штаб преузео обавезу да ће спровести посебну истрагу.**

Војни повјереник је своје констатације по овим притужбама доставио надлежним у Министарству одбране БиХ и Оружаним снагама БиХ, те им пружио прилику да уочене неправилности исправе, да на основу анализа ранијих пропуста припреме мјере како би се они отклонили у будућим ротацијама, те цјелокупан процес ставио у оквиру важећих законских и подзаконских аката.

4. Неправилности у конкурсним процедурама приликом пријема лица у Оружане снаге БиХ

Током 2019. године парламентарни војни повјереник БиХ поступао је по притужбама за примљеним у 2018. години које су се односиле на неправилности у конкурсној процедури приликом пријема лица у Оружане снаге БиХ. Одређени број професионалних лица изразио је сумњу у регуларност спровођења конкурсне процедуре по јавном конкурс за пријем кандидата у професионалну војну службу у чину официра Оружаних снага БиХ. Наиме, изражена је сумња да неки од најбољих кандидата нису прошли у трећу фазу тестирања, док они који су имали слабије оцјене јесу.

На основу прикупљених чињеница и анализе 9 кандидата који су учествовали у конкурсној процедури у Фази 2, а од којих је 6 прошло у Фазу 3, војни повјереник утврдио је да су оцјене за тзв. војне дисциплине уједначене, што је посебно изражено код теста физичке спремности, препреке и тимска вјежба, док су најочитије разлике у бодовању психо теста и есеја чије оцјене су, како је утврђено, биле пресудне за пролазак у Фазу 3.

Посебно желимо истаћи да војни повјереник ни на који начин не жели умањити значај психо теста и есеја, нити њихову вриједност у конкурсној процедури, али жели скренути пажњу да је у систему бодовања направљен озбиљан дисбаланс у вредновању војних дисциплина, а остављен је простор да оцјене из психо тестова и есеја буду пресудне, чиме је остављен простор за могуће малверзације, а што је током истраге и доказано.

Спроводећи истражне радње војни повјереник је утврдио сљедеће:

- а) Притужбе професионалних војних лица у погледу манипулација приликом тестирања и бодовања у спровођењу конкурсне процедуре по Јавном конкурс за пријем кандидата у професионалну војну службу у почетном чину официра Оружаних снага БиХ, број: 10-34-1-2114-5/18 од 17. 08. 2018. (у даљем тексту: Конкурс) **дјелимично су основане.**
- б) На узорку од 9 кандидата који су учествовали у конкурсној процедури, утврђено је да су оцјене за тзв. војне дисциплине релативно уједначене, док су разлике најочитије код психо тестирања и есеја.
- ц) Поједини оцјењивачи су поступили супротно одредбама члана 22. став (5) Правилника о пријему у војну службу ("Службени гласник БиХ", број 23/18) у дијелу бодовања теста физичке спремности, што је утврдио Генерални инспекторат Министарства одбране БиХ прегледом видео-снимака, те у дијелу оцјењивања есеја, што је утврђено независном анализом садржаја есеја и оцјена које су им додијелене.
- д) На основу анализе достављених есеја несумњиво је утврђено да су они

оцјењени од неквалификованих оцјењивача, те да оцјене нису у складу са садржином есеја и самим смислом тестирања кроз есеј како је то прописано чланом 43. Правилника о пријему у војну службу.

- е) Ангажманом независних, стручних оцјењивача, војни повјереник је несумњиво утврдио да су манипулацијом оцјена за есеј у Фазу 3 прошли кандидати под шифром Жути 6 (II седмица) и Плава 8 (II седмица), док кандидати под шифром Жути 6 (III седмица) и Плава 7 (М.А)⁵ нису. Доказ овој тврдњи су бодови дати у табеларном приказу без уврштене оцјене из есеја.

Шифра	Број бодова без оцјене есеја	Дата оцјена есеја	Коначно бодовања
Плава 7 (М.М)	67,42	4	71,42
Жути 6 (III седмица)	67,29	4	71,29
Плава 8 (II седмица)	67,16	8	75,16
Жути 6 (II седмица)	65,35	7	72,35

- Ф) Овакво поступање оцјењивача и Комисије за избор је супротно одредби члана 28. став (1) Закона о служби у Оружаним снагама БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10, 42/12, 41/16 и 38/18) према којој се професионална војна лица и лица која желе бити примљена у Оружане снаге третирају са пуним поштовањем принципа транспарентности, правичности и истих могућности.
- г) Војни повјереник посебно сматра спорним пријем кандидата под шифром Жути 6 (II седмица), који је као припадник Оружаних снага БиХ у свом досадашњем раду имао службене оцјене 2 и 3, те се, упркос чињеници да се ради о јавном конкурс, у одређеној мјери девалвира принцип управљања и вођења каријере у Оружаним снагама БиХ, што може имати лоше импликације у будућем развоју Оружаних снага БиХ, те бити значајан дестимулативни фактор за остале војнике и подофицире у Оружаним снагама БиХ.

С обзиром на утврђено, војни повјереник издао је **Препоруку**, број: УП1/05/03-50-19-54/18 од 06. 05. 2019. године, сљедећег садржаја:

- I. Потребно да је Министарство одбране БиХ и Заједнички штаб Оружаних снага БиХ поновно анализирају све елементе тестирања приликом спровођења Фазе 2 конкурсне процедуре, са посебним освртом на оцјењивање психо-тестова, те есеја.
- II. Оцјењивачи есеја морају бити стручно квалификоване особе, што Министарство одбране БиХ мора имати у виду приликом тестирања, како је то и прописано чланом 43. став (2) Правилника о пријему у војну службу.
- III. Војни повјереник позива Министарство одбране БиХ и Заједнички штаб Оружаних снага БиХ да озбиљно размотре могућност да се психолошка испитивања и психолошки тестови спроводе само у Фази 1, те да коначан исход оцјена буде "задовољава" или "не задовољава" за наредне фазе конкурсне процедуре.

⁵ У достављеном есеју није назначена седмица у којој је вршено тестирање, па на основу претпоставке овај есеј повезујемо са кандидатом М.А.

- IV. Војни повјереник тражи од Министарства одбране БиХ и Заједничког штаба Оружаних снага БиХ да изнађу рјешење како би се кандидатима под шифром Плава 7 (М.М) и Жути 6 (III седмица) адекватно исправио очигледни пропуст који је учињен приликом оцјене есеја, због чега су оштећени за пролазак у Фазу 3.
- V. Неопходно је да Министарство одбране БиХ и Заједнички штаб Оружаних снага БиХ, а на основу анализе Генералног инспектората БиХ, изврши евалуацију спроведене конкурсне процедуре, отклони уочене недостатке, те посебно води рачуна да оцјењивачи за које је утврђено да су свјесно мијењали резултате у тесту физичке спреме убудуће у овим процесима не учествују.
- VI. Војни повјереник позива Министарство одбране БиХ и Заједнички штаб Оружаних снага БиХ да се примјеном члана 14. Правилника о пријему у војну службу најбољим професионалним лицима омогући вредновање њиховог рада и успјешно вођење у каријери.

У вези с овом препоруком, Министарство одбране БиХ извијестило је војног повјереника да је начелник Заједничког штаба ОСБиХ покренуо дисциплински увиђај против НН лица ангажованих у својству оцјењивача у поступку тестирања кандидата по јавном конкурсном за пријем у почетном чину официра, као и да ће Министарство одбране БиХ приликом рада на измјенама и допунама Правилника о пријему у војну службу, који је планиран у наредном периоду, размотрити тачку III Препоруке.“

Такође, на основу сазнања од ПВЛ, учесника новог јавног конкурса за пријем официра, војни повјереник констатује да су Министарство одбране БиХ и Заједнички штаб Оружаних снага БиХ у значајној мјери предузели активности на унапређењу конкурсне процедуре и отклањању уочених слабости и пропуста, а што потврђује и чињеница да након посљедњег конкурса није било притужби ПВЛ.

5. Исплаћивање накнада за превоз на посао и са посла

Војни повјереник БиХ је у 2019. години у вези с овим питањем запримио више притужби, а као огледни примјер износимо притужбу лица А.С. који се обратио војном повјеренику због пропуста и неправилности у раду органа који су му доставили рјешења за накнаду трошкова превоза на посао и са посла. Наиме, према наводима именованог, бригада ЗСиПЗО⁶ одредила му је руту путовања између Зенице и Бањалуке, коју нико не користи, те нико од припадника Оружаних снага БиХ из исте јединице нема одређену наведену руту, иако имају исто пребивалиште као и именовани.

Војни повјереник је након спроведене истраге по наведеном предмету издао Препоруку сљедећег садржаја:

⁶Ваздушних снага и противваздушне одбране

- I. Оперативна команда Оружаних снага БиХ дужна је да обезбиједи једнаку примјену Одлуке Савјета министара БиХ, те да отклони елементе дискриминације у случају лица А.С. наспрам других професионалних војних лица који су с истим чињеничним описом уведени у право накнаде за превоз на основу различитог тумачења и примјене Одлуке Савјета министара БиХ.
- II. Министарство одбране БиХ дужно је да као орган управе обезбиједи уједначено тумачење исте одредбе закона, прописа или другог општег акта, а слиједом тога и једнаку примјену прописа, те да онемогући доношење различитих одлука приликом рјешавања предмета идентичне чињеничне и правне основе.
- III. Министарство одбране БиХ дужно је да усклади сва рјешења о утврђивању права на накнаду за превоз на посао и превоз са посла са Одлуком Савјета министара БиХ, те да у том процесу искористи сва дозвољена средства сходно Одлуци Савјета министара БиХ како би професионална војна лица остварила накнаду за стварне путне трошкове, уважавајући специфичности локација на којима су размјештени објекти Оружаних снага БиХ.

Оперативна команда је у одговору на Препоруку војног повјереника обавијестила да је Команда бригаде ваздушних снага и противваздушне одбране покренула обнову поступка за наведено ПВЛ у предметној ствари. Оперативна команда је војног повјереника обавијестила да је у обновљеном поступку препорука испоштована.

6. Пружање правне помоћи

Војни повјереник у 2019. години је, осим спровођења истражних радњи поводом појединачних притужби, предузимао значајне активности у смјеру истраге одређених питања о којима је добијао сазнања (позиви, молбе или захтјеви професионалних војних лица) да учествује или интервенише прије доношења одлуке, наредбе или неке друге обавезујуће правне норме, а која би могла бити узрок евентуалних кршења људских права припадника Оружаних снага БиХ. У овом дијелу законског посредовања и интервенције у 2019. години у Канцеларији војног повјереника евидентиран је 31 случај када је војни повјереник пружао правну помоћ професионалним војним лицима, спроводио истраге, те пружао правну и стручну подршку. У већини случајева када је пружена правна помоћ, ријешено је у корист професионалних војних лица, њих 26, што је такође показатељ да припадници Оружаних снага БиХ имају повјерење у институцију војног повјереника.

У извјештајном периоду највећи број случајева правне помоћи, непосредне и посредне, евидентиран је у сљедећим областима:

- правна помоћ приликом постављења на више формацијско мјесто;
- постављење и напредовање у служби;
- премјештај /прекоманда ПВЛ;
- упућивање на стручно усавршавање (курсеви, школовање и сл.);
- дискриминација у процесу унапређења;
- пружање помоћи у случајевима дискриминације по питању здравствене способности.

7. Притужбе цивилних лица

У извјештајном периоду војни повјереник запримио је и неколико притужби цивилних лица запослених у Министарству одбране БиХ или Оружаним снагама БиХ. Притужбе су анализирани и подносиоци су упућени да се обрате Институцији омбудсмена за људска права БиХ с којом војни повјереник редовно сарађује, у складу са Смјерницама о основама сарадње парламентарног војног повјереника БиХ са Институцијом омбудсмена за људска права БиХ.

За притужбе цивилних лица војни повјереник огласио се ненадлежним и затворио предмет одлуком о неприхватању притужбе.

Одјељак Б. Најављене и ненајављене посјете јединицама и командама Оружаних снага БиХ

У складу са чланом 4. тачка ф) Закона о парламентарном војном повјеренику БиХ („Службени гласник БиХ“, број 51/09), војни повјереник има овлашћење да у било ком тренутку најављено или ненајављено посјети јединице и команде Оружаних снага БиХ и организационе јединице Министарства одбране БиХ. Војни повјереник настоји да у дискусији и разговору са професионалним војним лицима као и обиласком локација и простора у којима бораве или их користе за потребе службе процијени стање људских права и слобода и на основу тога утврди правце свог дјеловања.

Током 2019. године војни повјереник реализовао је 18 најављених и ненајављених посјета касарнама и јединицама Оружаних снага БиХ, а преглед неких од посјета, као и тешкоће с којима се суочавају ПВЛ наводимо у наставку.

1. Најављена посјета Центру за основну обуку Оружаних снага БиХ у Пазарићу

Војни повјереник БиХ боравио је 17. 04. 2019. године у најављеној посјети Центру за основну обуку Оружаних снага БиХ у Пазарићу (у даљем тексту: Центар за основну обуку)

Уз војног повјереника у посјети је учествовао и њемачки војни аташе пуковник Каи-Уве Напел.

У Центру се врши основна обука ради потребне борбене оспособљености, као и психо-физичка евалуација и рангирање кандидата и до данас је у њему успјешно спроведена обука 5478 кандидата на основној војничкој обуци. Такође, на локацији се обавља и прва фаза обуке за официре, коју је до сада успјешно завршио 151 кандидат. Осим наведеног, Центар за основну обуку изводи и примарну обуку за развој вођа, коју је до сада похађало 253 ПВЛ.

Након информативног брифинга војни повјереник је обишао локацију и упознао се са стањем у објектима и око њих, побољшањима и санацијама просторија у којима бораве кандидати, али и недостацима. Извршене су санације мокрих чворова у објекту за смјештај кандидата женског пола, војничког купатила које користе кандидати мушког пола, те спаваоница. Припремљен је и пројекат за успостављање вешераја на локацији и достављен Министарству одбране БиХ, као и пројекат мокрих чворова у спортској сали и објектима команде Центра за основну обуку. Међутим, и поред унапређења услова боравка и рада ПВЛ и кадета у Центру за основну обуку, војни повјереник је утврдио да још увијек има доста недостатака, за чија су отклањања потребна финансијска средства, а посебно је исказана потреба за следећим:

- рјешавање питања адекватног гријања у објектима, јер су просторије изузетно хладне, у шта се војни повјереник лично увјерио. Наиме, гријање је уведено 1974. године и користи се лож-уље, те је због старости евидентан губитак енергије за више од 50%. Сходно томе, неопходна је хитна реконструкција термо-енергетског блока, или пак енергетско утопљавање објеката у којима бораве и раде ПВЛ и кадети,
- набавка мотора за даљинско управљање за клизну капију на главном улазу у касарну,
- набавка машине за чишћење са једним диском,
- набавка професионалних усисивача на локацији,
- набавка телевизора и друштвених игара за војнички клуб у којем кадети проводе своје слободно вријеме,
- набавка апарата за фотокопирање;
- набавка уређаја за лапштење ципела,
- набавка косилице или барем још једног тримера за одржавања травнатих површина на локацији.

Ове исказане потребе су само минимум како би се боравак и рад ПВЛ и кадета на локацији подигао на виши ниво, а самим тим и квалитет извршавања обавеза и обуке кадета.

Војни повјереник је одржао и посебан састанак са припадницама Оружаних снага БиХ у Центру за основну обуку. На том састанку војни повјереник је са припадницама разговарао о равноправности полова у Оружаним снагама БиХ, проблемима у вези са узнемиравањем на обуци или на радном мјесту, етичком кодексу те ситуацији и положају жена у Оружаним снагама БиХ. Посебан нагласак стављен је на потребу да жене буду постављене као командири у јединицама, те да у том правцу треба усмјеравати обуку и охрабривати припаднице Оружаних снага БиХ за преузимање такве војничке одговорности.

2. Најављена посјета Команди за обуку и доктрину Оружаних снага БиХ (КОИД) у Травнику

Војни повјереник боравио је 09. 12. 2019. године у најављеној посјети Команди за обуку и доктрину Оружаних снага БиХ (у даљем тексту: КОИД) у Травнику.

На овој локацији врши се важан процес припреме професионалних војних лица за одговорну и професионалну службу у оквиру Оружаних снага БиХ.

Коид спроводи функционалне, каријерне и специјалистичке обуке и тежња је да се све обуке стандардизују у складу са стандардима НАТО-а и у том правцу се настоје примјењивати процедуре.

Током посјете војни повјереник је констатовао да је у Коид-у ангажован квалитетан и мотивисан старјешински кадар, који је свој квалитетан рад до сада доказао низом успјешно изведених обука. Њихова пожртвованост у спровођењу низа изазовних активности, иницијатива, добрих идеја и тежња ка модернизацији обука су за сваку похвалу.

Међу проблемима и изазовима с којима се сусрећу професионална војна лица у Коид-у може се издвојити сљедеће:

- **Персонална попуњеност и процес напредовања инструктора:** Коид се суочава с проблемом недовољне попуњености кадрова, а сам процес се одвија веома споро, при чему посебно забрињава да се упражњена мјеста попуњавају неквалификованим кадровима, без спровођења потребних обука, те су као такви неспремни за извођење наставе полазницима обука и вршење дужности инструктора у пуном капацитету. С друге стране, повлачење квалитетних и оспособљених инструктора са локације Коид-а од стране надлежних на друге локације у великој мјери отежава процесе несметаног одвијања процеса обука, те доводи до преоптерећења постојећег расположивог особља на локацији. Овај проблем ће посебно бити изражен у наредним годинама, када значајан број инструктора стиче законске услове за пензионисање. Ако Министарство одбране БиХ и Зјаднички штаб ОСБиХ не приступе планском запошљавању нових инструктора који ће бити адекватно обучени и спремни за преузимање процеса едукације и обука професионалних војних лица, биће упитан начин дјеловања и квалитет рада Коид-а.
- **Процес пријема професионалних војних лица у Оружане снаге БиХ:** Овај процес одвија се у склопу Коид-а и у значајној мјери отежава процесе основне дјелатности за које је Коид формиран и задужен, а то је едукација и оспособљавање професионалних војних лица за службу. Војни повјереник цијени да надлежни у МОБиХ и ЗШОСБиХ овај процес треба да реализују у надлежној организационој јединици за персонал.
- **Инфраструктура, опрема и одржавање просторија и локације Коид-а:** Објекти на локацији су застарјели и потребно им је реновирање, за шта су нужна значајна финансијска средства. Најнужнији радови се углавном реализују у оквиру донација партнерских земаља. Већина потребне опреме за обуку и едукацију су такође донације. Учионице су мале и одговарају потребама мањих група полазника обуке за адекватну методологију подучавања. Центар гдје се обучавају млади официри и подофицир нема салу за тренинг, нити амфитетар за веће групе полазника обуке. На локацији немају косилицу, имају само један тример и ручне косе, што није довољно како би се круг одржавао на начин како то захтијева једна установа, у овом случају касарна која се налази у центру града, па то увелико нарушава углед и самих Оружаних снага БиХ. На локацији често недостају одређени артикли будући да нису достављени у складу са бројношћу професионалних војних лица на локацији у одређеном тренутку, а с друге стране достављају се средства која јединици, сходно њеној намјени и мисији, нису потребна. Неопходно је разграничити логистичке потребе у односу на бригаде и њихову улогу, те с тим у вези имати у виду да Коид није маневарска јединица,

већ је прије свега центар за едукацију. У вези с тим, а имајући у виду значај процеса едукације за професионална војна лица, забрињавајући је податак да у Центру за професионални развој није у функцији ниједан принтер и копирапарат. Уобичајени проблем, као и у другим јединицама Оружаних снага БиХ, јесте питање занављања униформе, те возног парка. Посебан проблем је што Коид нема особље за одржавање унутрашњег и спољашњег простора, па те послове неријетко обављају сами инструктори. Процес попуњавања кадра се одвија врло споро.

Након обиласка локације и разговора са професионалним војним лицима, **војни повјереник сматра алармантним стање мадраца, јастука, постелине и ћебади који се налазе у спаваоницама.** С обзиром да је ово питање хигијене, а имајући у виду број људи који током године бораве на локацији, војни повјереник је тражио да Министарство одбране БиХ и Заједнички штаб ОСБиХ међу најважнијим приоритетима ставе набавку опреме за адекватно опремање спаваоница у Коид-у. Реализација ове активности ће посебно бити у фокусу мониторинга војног повјереника током 2020. године.

3. Најављена посјета Команди 4. пјешадијске бригаде Оружаних снага БиХ у Чапљини

Војни повјереник боравио је 16. 12. 2019. године у најављеној посјети 4. пјешадијској бригади ОСБиХ у Чапљини.

Општи закључак војног повјереника је да је 4. пјешадијска бригада изузетно добро организована и ефикасна бригада Оружаних снага БиХ и да су резултати које постижу на изузетном нивоу.

Војни повјереник је на локацији разговарао са командантом бригаде и начелницима одјељења, а приликом обиласка локације обавио је разговор са подофицирима и војницима. Том приликом изнесени су одређени изазови с којима се припадници Оружаних снага БиХ на овој локацији сусрећу приликом извршавања послова и задатака, и то:

- **Стање персонала:** Попуњеност бригаде износи око 81%, при чему је потребно истаћи да неодајне 193 војника, што отежава извршавање редовних послова и задатака, посебно ако се узме у обзир могућност да одређени број ПВЛ користи одређена права из радног односа (боловање, годишњи одмор), што проузрокује преоптерећеност распложивог броја ПВЛ;
- **Плата и накнаде за војнике који су ангажовани на обезбјеђењу и стражи:** Бригада реализује обезбјеђење 16 перспективних и неперспективних локација. Припадници Оружаних снага БиХ који су ангажовани на унутрашњем обезбјеђењу објеката и стражи су недовољно плаћени, имајући у виду одговоран посао који раде. Према наводима, војнику је већа плата ако оде на боловање него ако оде на стражу. Војник који у току мјесеца два пута оде на стражу (14 дана) има више од 360 радних сати, а са друге стране је "кажњен" због тога што часно ради свој посао (укидају им се или умањују бројне новчане - накнада трошкова превоза на посао и превоза са посла, накнада за исхрану током рада, накнада за одвојени живот). Такође, коришћење слободних дана је упитно, јер због боловања

и добровољног напуштања Оружаних снага БиХ недостаје потребан број људи за вршење страже.

Након обиласка локације и разговора са професионалним војним лицима војни повјереник сматра да је највећи изазов с којим се бригада сусреће персонална попуњеност, поготово ако се узме у обзир број локација које бригада обезбјеђује стражарском и чуварском службом. Важно је истаћи и мале плате у категоријама војника и подофицира, те укидање накнада на плату у периоду када се врше стражарске дужности, војне вјежбе и остале теренске активности.

ПОГЛАВЉЕ III.

11. СВЈЕТСКА КОНФЕРЕНЦИЈА ОМБУДСМЕНА ЗА ОРУЖАНЕ СНАГЕ

Парламентарна скупштина БиХ била је домаћин 11. свјетске конференције омбудсмена за оружане снаге, која је у организацији Канцеларије парламентарног војног повјереника БиХ и Женевског центра за управљање безбједносним сектором – DCAF, те уз подршку земаља донатора (СР Њемачка, Аустрија, Холандија, Норвешка и Швајцарска) одржана од 28. до 30. 10. 2019. године у Сарајеву.

У претходном периоду одржано је десет свјетских конференција, при чему је прва свјетска конференција одржана у СР Њемачкој (2009), десета у Јужноафричкој Републици (2018), док је одржавање дванаесте свјетске конференције предвиђено у Бечу, Република Аустрија 2020. године.

На 11. свјетској конференцији била су 132 учесника из 58 земаља, међу којима су представници институција омбудсмена за оружане снаге, укључујући војне омбудсмене, парламентарне повјеренике, парламентарне омбудсмене, те генералне инспекторе задужене за поступање по притужбама везаним за кршење људских права у оружаним снагама. Такође, на конференцији је било и 110 учесника из Босне и Херцеговине, те представника међународних организација које се баве проблематиком заштите људских права у оружаним снагама.

На овогодишњој конференцији стављен је нагласак на тему: "Изградња стабилних и одрживих институција омбудсмена", односно како институције омбудсмена могу развити јаче интерне капацитете који би омогућили супротстављање пријетњама и прилагођавање промјењивим и захтјевним окружењима. На конференцији се расправљало о начинима на које институције омбудсмена, без угрожавања својих мандата, могу избјећи политизацију и настрадају на своју непристрасност и независност.

Одржавање конференције било је прилика да се додатно промовишу различити модели демократског надзора над оружаним снагама и спречавања неправилности и кршења људских права. Војни повјереник је на конференцији имао прилику да презентује модел заштите људских права и основних слобода ПВЛ у Босни и Херцеговини. Такође, запажена излагања имали су и генерални инспектор Министарства одбране БиХ, који је

током излагања презентовао и моделе сарадње с институцијом парламентарног војног повјереника БиХ, као и представници Канцеларије секретара Заједничке комисије за одбрану и безбједност ПСБиХ који су презентовали модел парламентарног надзора сектора одбране и безбједности у Босни и Херцеговини.

Учесници конференције усвојили су изјаву која је резултат добрих пракси о којима се расправљало на конференцији. Свака институција омбудсмена има посебне и јединствене надлежности, па стога све презентоване праксе можда неће бити релевантне за све учеснике конференције, што је у крајњем и прихватљиво.

Изјава 11. свјетске конференције омбудсмена за оружане снаге

Увод

Ослањајући се на успјех претходних десет међународних конференција институција омбудсмена за оружане снаге у Берлину (2009), Бечу (2010), Београду (2011), Отави (2012), Ослу (2013), Женеви (2014), Прагу (2015), Амстердаму (2016), Лондону (2017) и Јоханесбургу (2018), конференцијом у Сарајеву настојала се ојачати отпорност институције омбудсмена и повећати сарадња и размјена добрих пракси између независних надзорних институција.

1. Потврђујемо да се ICOAF етаблирао као важан међународни форум за промоцију и обезбјеђивање демократског надзора за оружане снаге са учесницима који дијеле заједничке тежње ка спречавању лошег управљања и кршења људских права.
2. Увиђајући да је сваки национални контекст јединствен, подвлачимо важност сталног међународног дијалога између институција омбудсмена за промоцију и заштиту људских права и основних слобода унутар и од стране оружаних снага.

Изградња отпорних и одрживих институција омбудсмена

4. Посљедњих година многе институције омбудсмена све су више под притиском различитих ауторитета у друштву.
5. Отпорне институције омбудсмена, способне да ефикасно извршавају свој мандат без слабљења од спољних и унутрашњих притисака, механизам су за подстицање отпорнијих и ефикаснијих оружаних снага и друштава уопште, у којима је унапријеђена владавина закона.
6. Учесници су разговарали о различитим начинима на које институције омбудсмена могу ојачати своју отпорност, укључујући и усвајањем међународних стандарда, попут Париских и Венецијанских принципа, како би се обезбиједило да се све институције придржавају сличних минималних стандарда, истовремено признајући разлике сваке институције омбудсмена.
7. Учесници су поновили важност веће сарадње и координације са другим јавним органима, како унутрашњим тако и спољним у односу на њихове државе, како би повећали отпорност на такве пријетње.

Како институције омбудсмена могу спријечити веће кризе и пријетње

8. Учесници конференције су уз процјене ризика препознали пријетње с којима се суочавају њихове институције. Међу осталим, препознате су следеће пријетње:
 - a. појачан јавни надзор и испитивање њихове независности и непристрасности,
 - b. смањена буџетска издвајања,
 - c. смањен ниво сарадње са другим јавним органима, односно министарством одбране,
 - d. промјена политичког окружења и политичких напада и
 - e. тешкоће ефикасног комуницирања у циклусима вијести који се брзо мијењају.

Те пријетње ометају способност институција омбудсмена да обављају свој посао.

9. Учесници су констатовали да су превентивно дјеловање и предвиђање пријетњи њиховим канцеларијама и оружаним снагама важни за ублажавање потенцијалних пријетњи.
10. Учесници су размијенили искуства о снагама и могућностима како институције омбудсмена могу повећати своју отпорност. Неке снаге институција омбудсмена укључују њихов уставни мандат који им даје истакнуто мјесто у друштву, њихов правни мандат, независност од органа за чије надгледање имају овлашћења, као и висок ниво стручности и знање њиховог особља те њихову независност у одабиру свог особља.
11. Учесници су напоменули да, иако институције које представљају могу имати различите мандате и могу бити у другачијем положају од њихових колега, они дијеле много истих снага и могућности, као и слабости и пријетњи.

Како институције омбудсмена могу задржати стабилност и одржати замаха

12. Учесници су препознали важност њихове независности у обезбјеђивању ефикасног извршавања својих мандата за надзор над оружаним снагама и заштите и унапређења права особља оружаних снага.
13. Независност је од кључне важности за институције омбудсмена за оружане снаге с циљем осигурања њихове непристрасности, ефикасности и кредибилности.
14. Учесници су истакли важност да се стално размишља о њиховој ефикасности како би се осигурало да они и даље испуњавају свој мандат, и да рад институције такође мора бити флексибилан да би се развијао како се мијењају и оружане снаге. Институције омбудсмена требало би континуирано да раде на јачању свог мандата како би биле ефикасније и боље се прилагођавале окружењу које се све више мијења.
15. Институције омбудсмена морале би бити проактивне у препознавању потенцијалних пријетњи и изазова њиховом раду, у потпуности искористити своја овлашћења, те осмислити иновативне начине за превазилажење тих препрека.

Како институције омбудсмена могу одговорити на кризе и пријетње:

16. Учесници су препознали следеће пријетње као препреке у обављању свог посла: смањење буџета, недовољна расподела особља, политички напади, негативно извјештавање медија, недостатак сарадње са министарством одбране и непоштовање или недовољно спровођење њихових препорука.
17. Учесници су утврдили конкретне начине дјеловања за превазилажење ових пријетњи:
- a. Када се баве политичким нападима, институције омбудсмена могу заштитити свој кредибилитет и одржати или повећати транспарентност издавањем препорука или извјештаја. Такође, могу радити са другим кључним актерима, попут парламената и правосудних органа.
 - b. Када се баве негативним извјештавањем медија, институције омбудсмена могу проактивно предузети мјере за спречавање негативног извјештавања медија те их извјештавати о успјешним случајевима или другим позитивним медијским могућностима. Институције омбудсмена такође се могу ослањати на постојеће искуство у коришћењу друштвених мрежа и путем DCAF-овог Водича за друштвене мреже за институције омбудсмена, како би биле боље опремљене за интеракцију са друштвеним медијима.
 - c. Када се баве пријетњама буџету, институције омбудсмена могу проактивно предузети мјере за спречавање смањења буџета, могу се ангажовати с онима који одређују буџетске потребе у будућности и изградити капацитете особља те институције.
 - d. Када се суочавају са недостатком сарадње са министарством одбране, институције омбудсмена могу обезбиједити да њихов законски мандат и овлашћења буду јасно пренесени особљу министарства; могу успоставити и изградити односе са кључним актерима министарства одбране и учинити их осјетљивим на улогу институција омбудсмена те могу размјењивати добре праксе и научене лекције између институција омбудсмена и министарства одбране.
 - e. Кад се суоче са нечијим препорукама које се не спроводе или не поштују, институције омбудсмена могу покушати да побољшају или поново потврде своја овлашћења како би се омогућила боља примјена закона и

могу да раде са кључним актерима, као што су парламенти, невладине организације и медији, како би оснажили своју поруку и створили већи притисак.

Како институције омбудсмена могу допринијети одрживом развоју: повезивање са ЦОР-ом

18. Учесници су констатовали да институције омбудсмена могу имати важну улогу у доприносу и унапређењу поштовања циљева одрживог развоја.
19. Још једном, превенција има важну улогу, и ако институције омбудсмена могу предвидјети специфичне проблеме прије него што буду увучене у крупнија питања, могу допринијети мирнијим, праведнијим и инклузивнијим друштвима, што је и циљ ЦОР-а 16.
20. Учесници су констатовали важну улогу институција омбудсмена коју већ имају у прикупљању података, а том базом искустава могу оснажити своје препоруке.
21. Снажна политика у вези са Агендом за одрживи развој 2030. даје могућност приказивања надзорним органима да изграде свој профил као покретача заштите људских права и доброг управљања.

Закључци:

22. ICOAF је платформа за међусобну размјену информација, добрих пракси и искустава са партнерским институцијама. Увиђајући да ICOAF расте - и да је на 11. ICOAF-у било више од 100 учесника из 50 земаља - он позива DCAF да истражи будуће путеве за јачање ефикасне сарадње, на примјер са активностима унутар ICOAF-а и производима знања, како би се задовољиле специфичне потребе институција које су учествовале.
23. Посебна област која захтијева међународну сарадњу међу партнерским институцијама ICOAF-а јесу међународне мисије (војне размјене у иностранству). Учесници захтијевају од DCAF-а да истражи како институције омбудсмена међусобно могу побољшати међународну размјену информација и искустава у вези са међународним мисијама изван тренутног обухвата ICOAF-а, уз истовремено поштовање посебности националних правних и институционалних оквира институција омбудсмена.

24. ICOAF је и даље корисна платформа за унапређење дијалога између институција омбудсмена и за јачање њихове сарадње и мрежа. И убудуће ће се на конференцијама наставити проширивати и продубљивати ова сарадња.
25. ICOAF остаје отворен за релевантне институције из земаља које нису учествовале на претходним конференцијама.
26. Дванаести ICOAF биће одржан у Бечу, у Аустрији, у јуну 2020. године.

Секретаријат Парламентарне скупштине БиХ са својим организационим јединицама пружио је несебичну помоћ у успјешној организацији и реализацији 11. ICOAF-а, што потврђују и бројне честитке и захвалнице учесника на изузетној организацији конференције и срдачном пријему у Босни и Херцеговини.

ПОГЛАВЉЕ IV.

ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ КОЈЕ ЈЕ ВОЈНИ ПОВЈЕРЕНИК РЕАЛИЗОВАО У 2019. ГОДИНИ

С циљем потпуног информисања о активностима Канцеларије у 2019. години, наводимо податке о састанцима војног повјереника, посјетама касарнама и јединицама Оружаних снага БиХ, те остале активности које су предузимане с циљем обављања парламентарне контроле рада, с једне стране, а уједно извршавања законских овлашћења, с друге стране.

Дакле, осим рада по притужбама, што је примарни задатак војног повјереника, током 2019. године реализован је низ других активности, а чији преглед дајемо хронолошки у наставку.

Војни повјереник је током 2019. године, исказано по мјесецима, реализовао следеће активности:

Јануар 2019.

- 15. 01. 2019. Церемонија дочека пјешадијске јединице 6. пбр. и јединице Војне полиције из мисије мира,
- 21. 01. 2019. Састанак са војним аташеом НР Кине, бригадиром Луом Тиефенгом,
- 22. 01. 2019. Посјета Центру за основну обуку ОСБиХ у Пазарићу.

Фебруар 2019.

- 01. 02. 2019. Састанак са командантом ЕУФОР-а, генералом Мартином Дорфером,
- 26. 02. 2019. Састанак са војним аташеом СР Њемачке, пуковником Каи-Уве Напелом.

Март 2019.

- Годишња конференција о обуци Оружаних снага БиХ,
- 27. 03. 2019. Радна посјета Генералном инспекторату МОБиХ,
- 28. 03. 2019. Годишња анализа о стању персонала у МО и ОСБиХ.

Април 2019.

- Годишња анализа деминирања за 2019. годину, Мостар – Благај,
- 04. 04. 2019. Састанак са војним аташеом Краљевине Холандије, пуковником Ериком ван Вујреном,
- 05. 04. 2019. 14. годишњица 1. пјешадијског (гардијског) пука ОСБиХ,
- 11. 04. 2019. Међународна конференција обиљежавања 70 година НАТО-а,
- 15. 04. 2019. 14. годишњица 2. пјешадијског (ренцерског) пука ОСБиХ,
- 17. 04. 2019. Посјета Центру за основну обуку ОСБиХ у Пазарићу,
- 24. 04. 2019. 13. годишња конференција Генералног инспектората МОБиХ.

Мај 2019.

- 54. међународни симпозијум војних психолога,
- 09. 05. 2019. Обиљежавање Дана Европе,
- 12. 05. 2019. 14. годишњица 3. пјешадијског (Република Српска) пука,
- 20. 05. 2019. Посјета Бригади тактичке подршке у Рајловцу.

Јуни 2019.

- 10 - 13. 06. 2019. Припремни састанак за 11. свјетску конференцију омбудсмена за оружане снаге,
- 12. 06. 2019. Посјета Бригади тактичке подршке у Рајловцу у оквиру припремног састанка за 11. свјетску конференцију омбудсмена за оружане снаге,
- 18. 06. 2019. Испраћај војног аташеа Аустрије, бригадира Михаела Песендорфера,
- 24. 06. 2019. Састанак са војним аташеом НР Кине, бригадиром Луом Тиефенгом,
- 25. 06. 2019. Опроштајна посјета команданта ЕУФОР-а, генерала Мартина Дорфера,
- 26. 06. 2019. Церемонија примопредаје дужности команданта ЕУФОР-а,
- 28. 06. 2019. Видовдан и крсна слава 3. пјешадијског (Република Српска) пука.

Јули 2019.

- 08. 07. 2019. Дочек јединице из мисије мира 9. ротација.

Септембар 2019.

- 03. 09. 2019. Конференција Генералног инспектората Министарства одбране БиХ,
- 10. 09. 2019. Посјета Центру за основну обуку у Пазарићу,
- 12. 09. 2019. Војна вјежба „Сребрна стријела“, Дубраве Тузла.

Октобар 2019.

- Војна вјежба „Динамичан одговор“, Бутмир Сарајево,
- 15. 10. 2019. Међународна конференција МОБиХ – Медији и одбрана,
- 27 - 30. 10. 2019. ИСОАФ – 11. међународна конференција омбудсмена за оружане снаге.

Новембар 2019.

- 05. 11. 2019. Такмичење водова 22. класе у ЦОО – Пазарић,
- 12. 11. 2019. Крсна слава војних свештеника,
- 18. 11. 2019. Конференција Министарства за људска права и избјеглице БиХ и Агенције за равноправност полова – примјена УН-ове резолуције 13/25,
- 27. 11. 2019. Конференција ОЕБС – Дани безбједности,
- 28. 11. 2019. Свечана академија МОБиХ – 14. годишњица МОБиХ и ОСБиХ,
- 29. 11. 2019. 14. годишњица ОСБиХ – Рајловац.

Децембар 2019.

- 09. 12. 2019. Посјета Команди за обуку и доктрину ОСБиХ у Травнику,
- 10. и 11. 12. 2019. Семинар ОЕБС-а – Управљање и реформа сектора безбједности,
- 16. 12. 2019. Посјета 4. пјешадијској бригади ОСБиХ у Чапљини.

